

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการ ของนักศึกษาวิชาชีพครูเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

MODEL FOR DEVELOPING OF ENTREPRENEURIAL LEADERSHIP OF TEACHER PROFESSIONAL STUDENTS FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT

เจษฎาภรณ์ สรรคอนุรักษ์^{1*}, เอื้ออารี จันทร², วิณัฐ สกุนหอม²

Jessadaporn Sunka-Anurak^{1*}, Ua-Aree Janthon², Venus Skunhom²

*Corresponding Author E-mail: Jessadaporn_sun@dusit.ac.th

Received July 16, 2026; Revised September 1, 2026; Accepted September 3, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการ 2. การวิเคราะห์องค์ประกอบ และ 3. สร้างและตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการ ใช้การวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ใช้วิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 21 คน ระยะที่ 2 สัมภาษณ์องค์ประกอบ ใช้แบบสอบถามนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย และสาขาวิชาการประถมศึกษา โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่าง อย่างน้อย 10 คนต่อ 1 พารามิเตอร์ (44 พารามิเตอร์) และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกำหนดโควต้า ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 507 คน ระยะที่ 3 สร้างและตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของนักศึกษาวิชาชีพครูเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ใช้วิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 11 คน

ผลการวิจัยพบว่า ระยะที่ 1 สภาพปัจจุบันและความต้องการในการพัฒนา 7 หมวดหมู่หลัก 26 หัวข้อย่อย โดยมีองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ การสร้างวิสัยทัศน์ การสร้างสรรค์นวัตกรรม การยอมรับความเสี่ยง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และทักษะดิจิทัลและเทคโนโลยี

¹ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

¹ Graduate School, Suan Dusit University

² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

² Faculty of Education, Suan Dusit University

ระยะที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง ยืนยันว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) ภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการ 2) การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล 3) การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน และ 4) การคิดเชิงออกแบบเชิงนวัตกรรม ระยะที่ 3 ได้ "EDIT Model" รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของนักศึกษา วิชาชีพครูเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งบูรณาการ 4 เสาหลัก (E-D-I-T) เข้าด้วยกันใน และกระบวนการพัฒนา 4 ขั้นตอน ได้แก่ การปรับวิสัยทัศน์ การเสริมสร้างทักษะ การสร้างนวัตกรรม และการสร้างคุณค่าสู่ความยั่งยืน และผลการประเมินความเหมาะสม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า องค์ประกอบหลัก EDIT Model มีค่ามากที่สุด รองลงมาคือ กระบวนการ EDIT Model และมาตรฐานการประเมิน

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการ; นักศึกษาวิชาชีพครู; การพัฒนาที่ยั่งยืน

Abstract

This study aimed: 1. To examine the current situation and needs for entrepreneurial leadership development, 2. To identify and validate the underlying factors of entrepreneurial leadership development, and 3. To develop and evaluate the suitability of an entrepreneurial leadership development model for teacher education students toward sustainable development. A mixed-methods research design was employed in three phases. In Phase 1, the current situation and development needs were explored through in-depth interviews with 21 key informants selected using purposive selection. Phase 2 involved the components were synthesized using a questionnaire administered to Bachelor of Education students majoring in Early Childhood Education and Primary Education. Based on a minimum criterion of 10 participants per parameter across 44 parameters, 507 participants were selected through quota sampling. In Phase 3, the entrepreneurial leadership development model was developed and evaluated by 11 key informants selected using purposefully selected method.

The findings indicated that Phase 1 identified seven major categories and 26 subtopics related to the current situation and development needs, which were synthesized into five preliminary components: vision building, innovation, risk acceptance, continuous learning, and digital and technological skills. In Phase 2, second-order confirmatory factor analysis demonstrated that the proposed factor structure showed a good fit with the empirical data. Four core components were identified: (1)

entrepreneurial leadership, (2) digital transformation, (3) participation in advancing the Sustainable Development Goals (SDGs), and (4) innovative design thinking. Phase 3 resulted in the EDIT Model, an entrepreneurial leadership development model for teacher education students oriented toward sustainable development. The model integrated four core dimensions, E: Entrepreneurial Leadership, D: Digital Transformation, I: Innovative Design Thinking, and T: Transformative SDGs and incorporates a four-stage development process: vision adjustment, skill enhancement, innovation creation, and value creation for sustainability. The overall suitability of the EDIT Model was rated at the highest level. Among the evaluated dimensions, the model's core components received the highest rating, followed by the development process and evaluation standards.

Keywords: Entrepreneurial Leadership; Teacher Professional Students; Sustainable Development

บทนำ

ในยุคสมัยแห่งการเปลี่ยนแปลงปัจจุบัน โลกเรียกร้องให้ครูต้องปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่เพื่อสร้างประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน โดยจำเป็นต้องเรียนรู้คุณลักษณะการเป็น ‘ผู้นำ’ และมี ‘ภาวะผู้นำ’ ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในอนาคต ซึ่งภาวะผู้นำสมัยใหม่มีความแตกต่างไปจากภาวะผู้นำแบบเดิม เนื่องจากครูต้องมีความสามารถในการริเริ่มและขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในชั้นเรียนได้ทุกระดับตั้งแต่ระดับการศึกษาปฐมวัย (Kuratko, 2007)

จากการศึกษาสังเคราะห์ข้อมูลด้านนโยบายระดับโลกและระดับประเทศ พบว่า “ภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการ” เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการเตรียมความพร้อมเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคม โดยองค์การ UNESCO (2015) ได้ระบุไว้ในเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) เป้าหมายที่ 4 เป้าประสงค์ที่ 4.4 ที่มุ่งส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของผู้เรียนเพื่อให้มีทักษะจำเป็นต่อการจ้างงานและการเป็นผู้ประกอบการภายในปี พ.ศ. 2573 สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ที่มุ่งเน้นการเพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการและพัฒนาคนรุ่นใหม่ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) ตลอดจนปฏิญญาเบอร์ลินว่าด้วยการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Berlin Declaration on ESD) ที่กำหนดให้การสร้างขีดความสามารถของนักการศึกษา (Building capacities of educators) เป็นพื้นที่ปฏิบัติการที่มีลำดับความสำคัญสูง (UNESCO, 2021) จากข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของนักศึกษาวิชาชีพครู พบว่า ระบบการผลิตครูในปัจจุบันยังเน้นเพียงความเป็นวิชาชีพครูด้านการ

สอน แต่ยังมีมิติของทักษะความเป็นผู้ประกอบการอย่างเป็นระบบ รวมทั้งการจัดการศึกษาในวิชาชีพครูจะไม่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการเท่ากับหลักสูตรอื่น

อย่างไรก็ตาม จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นและงานวิจัยในรอบ 5 ปีที่ผ่านมา พบว่าการจัดการศึกษาวิชาชีพครูยังคงมุ่งเน้นการพัฒนาความเป็นวิชาชีพเป็นหลัก และมักพัฒนาภาวะผู้นำในภาพรวมเท่านั้น งานวิจัยที่ผ่านมาเน้นการพัฒนาภาวะผู้นำทั่วไป ยังไม่มีรูปแบบ (Model) ที่บูรณาการ Entrepreneurial Leadership, Digital Transformation, Design Thinking และ SDGs สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูไปที่การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูโดยเฉพาะ (มนตา ตุลย์เมธการ และกัมปนาท บริบูรณ์, 2561; นริศรา ทองยศ, 2564) ทั้งที่ผลการศึกษาในระดับสากลชี้ว่า ภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการและความคิดสร้างสรรค์เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมความสามารถเชิงนวัตกรรมและการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ (Ming-Huei Chen, 2007; Bagheri & Pihie, 2011)

ผู้วิจัยจึงเห็นว่า การพัฒนาผู้ประกอบการในยุคปัจจุบันจำเป็นต้องบูรณาการร่วมกันระหว่าง กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการ (Entrepreneurial Leadership) การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล (Digital Transformation) การคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) และเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) การบูรณาการทั้ง 4 องค์ประกอบมีพื้นฐานจากการสังเคราะห์วรรณกรรมและนโยบายการศึกษาร่วมสมัย ซึ่งสะท้อนสมรรถนะที่จำเป็นของครูในศตวรรษที่ 21 ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของนักศึกษาวิชาชีพครูเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อใช้เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และความต้องการในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของนักศึกษาวิชาชีพครูเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
2. เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของนักศึกษาวิชาชีพครูเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
3. เพื่อสร้างและตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของนักศึกษาวิชาชีพครูเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

วิธีการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ในลักษณะแบบการสำรวจเป็นลำดับ (Exploratory Sequential Design) โดยมีขั้นตอนของการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน และความต้องการในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของนักศึกษาวิชาชีพครูเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นการเก็บรวบรวมการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อให้ได้ข้อมูลสภาพปัจจุบัน และความต้องการในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของนักศึกษาวิชาชีพครูเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ระยะที่ 2 สังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของนักศึกษาวิชาชีพครูเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ระยะที่ 3 สร้างและตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของนักศึกษาวิชาชีพครูเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อให้ได้ข้อมูลการประเมินองค์ประกอบ กระบวนการ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความถูกต้อง และความเป็นประโยชน์ ของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของนักศึกษาวิชาชีพครูเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ระยะที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 21 คน ที่มีความรู้และประสบการณ์ (5 ปี) เกี่ยวกับการพัฒนานักศึกษาวิชาชีพครูและการพัฒนาผู้ประกอบการ ประกอบด้วย ผู้บริหาร คณาจารย์ บุคลากรในสถาบันอุดมศึกษา และผู้ประกอบการ

ระยะที่ 2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษา หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย และสาขาวิชาการประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จำนวน 507 คน

ระยะที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 11 คน ที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาผู้ประกอบการและการพัฒนานักศึกษาวิชาชีพครู เพื่อประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ ประกอบด้วย ผู้บริหาร คณาจารย์ และบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษา

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ระยะที่ 1 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview)

ระยะที่ 2 แบบวัดภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของนักศึกษาวิชาชีพครูเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน จำนวน 44 ข้อ

ระยะที่ 3 แบบประเมินองค์ประกอบ กระบวนการ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความถูกต้อง และความเป็นประโยชน์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 สัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 21 คน เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก ที่มีการเตรียมคำถามสำคัญเนื้อหาเฉพาะมาใช้ในการสัมภาษณ์แต่เปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้พูดเนื้อหาอื่น โดยใช้การจดบันทึกและการบันทึกเสียงของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ระยะที่ 2 เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับนักศึกษา หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย และสาขาวิชาการ ประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จำนวน 507 คน

ระยะที่ 3 นำร่างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของนักศึกษาวิชาชีพครูเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ไปประเมินองค์ประกอบ กระบวนการ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความถูกต้อง และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 11 คน

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ระยะที่ 2 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน Confirmatory Factor Analysis (CFA) และหาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีอิทธิพลด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง (Secondary – Order Confirmatory Factor Analysis: S-CFA)

ระยะที่ 3 ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) นำข้อมูลจากการประเมินองค์ประกอบ กระบวนการ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความถูกต้อง และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบของภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของนักศึกษาวิชาชีพครูเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean; $\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation; S.D.)

ผลการวิจัย

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน และความต้องการในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของนักศึกษาวิชาชีพครูเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน และความต้องการ

ประเด็นการศึกษา	ผลการวิจัย
1) สภาพปัจจุบันในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของนักศึกษาวิชาชีพครูเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน	1.1) หลักสูตรวิชาชีพครู ขาดการบูรณาการ 1.2) การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรด้านทักษะการเป็นผู้ประกอบการ เป็นเพียงกิจกรรมเสริม 1.3) นักศึกษาวิชาชีพครู มีความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการในระดับต่ำ 1.4) อาจารย์ผู้สอน ขาดความรู้และทักษะในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ 1.5) การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล (Digital Transformation) ส่งผลกระทบต่อบทบาทของครู

ประเด็นการศึกษา	ผลการวิจัย
2) ความต้องการในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของนักศึกษาวิชาชีพครูเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน	<p>การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของนักศึกษาวิชาชีพครูต้องครอบคลุม 4 มิติหลัก คือ</p> <p>2.1) ภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการ (Entrepreneurial Leadership)</p> <p>2.2) การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล (Digital Transformation)</p> <p>2.3) การคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking)</p> <p>2.4) เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ทั้งในมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม</p>

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการในนักศึกษาวิชาชีพครูมี 4 ประเด็น ได้แก่ 1) หลักสูตรวิชาชีพครู เน้นการพัฒนาความเป็นวิชาชีพครู ในด้านวิชาการ การสอน และการบริหารชั้นเรียนเป็นหลัก ยังขาดการบูรณาการ การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง 2) การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เกี่ยวข้องทักษะการเป็นผู้ประกอบการ เป็นเพียงกิจกรรมเสริม (Co-curricular Activities) ที่ไม่ได้ ถูกบูรณาการเข้ากับการเรียนการสอนในหลักสูตรอย่างชัดเจน 3) นักศึกษาวิชาชีพครูส่วนใหญ่ยังมีความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะผู้นำ เชิงผู้ประกอบการในระดับต่ำ โดยเฉพาะในด้านการยอมรับความเสี่ยง การคิดเชิงนวัตกรรม และการมุ่งเน้นโอกาส 4) อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรวิชาชีพครูมีความตระหนักถึงความสำคัญของภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการ แต่ยังขาดความรู้และทักษะในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการอย่างมีประสิทธิภาพ 5) การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล (Digital Transformation) ได้ส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อบทบาทของครูในยุคปัจจุบันทำให้ครูจำเป็นต้องพัฒนาทักษะดิจิทัลและการคิดเชิงออกแบบควบคู่กับการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการ

ความต้องการในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของนักศึกษาวิชาชีพครูมีความสำคัญและเร่งด่วนสูง โดยผู้เชี่ยวชาญมีมติเห็นพ้องกันว่า การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของนักศึกษาวิชาชีพครูต้องครอบคลุม 4 มิติหลัก ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการ (Entrepreneurial Leadership) ซึ่งประกอบด้วยการสร้างวิสัยทัศน์ การมุ่งเน้นโอกาส การสร้างสรรค์นวัตกรรม การยอมรับความเสี่ยง และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง 2) การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล (Digital Transformation) ที่ครอบคลุมทักษะและความสามารถดิจิทัล กลยุทธ์ดิจิทัล และวัฒนธรรมองค์กรดิจิทัล 3) การคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) ที่เน้นกระบวนการเข้าใจปัญหา สร้างความคิด สร้างต้นแบบ และทดสอบ และ 4) เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ทั้งในมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาการ

เป็นผู้ประกอบการให้กับนักศึกษา ของกระทรวง การอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม และเป้าหมาย SDG 4 ของ UNESCO (2021)

2. การสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของนักศึกษาวิชาชีพครูเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่า ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของนักศึกษาวิชาชีพครูเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง (Second-Order Confirmatory Factor Analysis: CFA) รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าสถิติความสอดคล้องของตัวแบบองค์ประกอบเชิงยืนยัน

ค่าดัชนี	เกณฑ์	ก่อนปรับตัวแบบ		หลังปรับตัวแบบ	
		ค่าสถิติ	ผลการพิจารณา	ค่าสถิติ	ผลการพิจารณา
GFI	≥ 0.90	0.927	ผ่านเกณฑ์	0.960	ผ่านเกณฑ์
CFI	≥ 0.90	0.978	ผ่านเกณฑ์	0.991	ผ่านเกณฑ์
TLI	≥ 0.90	0.973	ผ่านเกณฑ์	0.988	ผ่านเกณฑ์
NFI	≥ 0.90	0.971	ผ่านเกณฑ์	0.984	ผ่านเกณฑ์
SRMR	< 0.08	0.019	ผ่านเกณฑ์	0.013	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	< 0.05	0.075	ไม่ผ่านเกณฑ์	0.049	ผ่านเกณฑ์

จากตารางที่ 2 พบว่า ตัวแบบองค์ประกอบเชิงยืนยันมีค่าสถิติที่ไม่ผ่านเกณฑ์ตามที่กำหนด กล่าวคือ ดัชนี CMIN/DF มีค่าเท่ากับ 3.834 (ไม่ผ่านเกณฑ์) ดัชนี P มีค่าเท่ากับ 0.000 ดัชนี GFI, CFI, TLI, NFI และ ดัชนี SRMR ผ่านเกณฑ์ แต่ดัชนี RMSEA ไม่ผ่านเกณฑ์ แสดงว่าตัวแบบยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จึงจำเป็นต้องปรับตัวแบบใหม่มีความกลมกลืนมากขึ้นยิ่งขึ้น โดยผู้วิจัยได้ปรับตัวแบบตามองค์ประกอบที่แต่ละด้าน พบว่า ดัชนี CMIN/DF มีค่าเท่ากับ 2.211 (ผ่านเกณฑ์) ดัชนี P มีค่าเท่ากับ 0.000 ดัชนี GFI, CFI, TLI, NFI, SRMR และดัชนี RMSEA ผ่านเกณฑ์ แสดงว่า ตัวแบบองค์ประกอบเชิงยืนยันสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

3. การสร้างและตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของนักศึกษาวิชาชีพครูเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่า ผลการสร้างรูปแบบได้ “EDIT Model” ซึ่งบูรณาการองค์ประกอบหลัก 4 เสา ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการ (Entrepreneurial Leadership (E)) 2) การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล (Digital Transformation (D)) 3) การคิดเชิงออกแบบเชิงนวัตกรรม (Innovative Design Thinking (I)) และ 4) การมีส่วนร่วมในเป้าหมาย การพัฒนาที่ยั่งยืน (Transformative SDGs (T)) มีกระบวนการพัฒนาบนฐานการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) 4 ขั้นตอนที่เชื่อมโยงเป็นเกลียววนซ้ำ (Spiral Progression) ได้แก่ 1) การปรับจูน Mindset และวิสัยทัศน์ (Visionary Awakening)

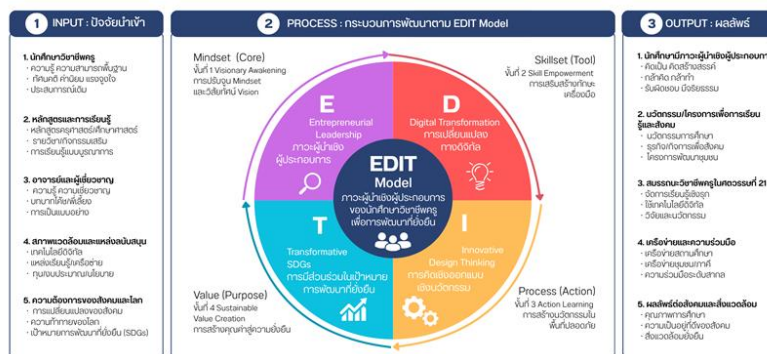

2) การเสริมสร้างทักษะเครื่องมือ (Skill Empowerment) 3) การสร้างนวัตกรรมในพื้นที่ปลอดภัย (Action Learning) และ 4) การสร้างคุณค่าสู่ความยั่งยืน (Sustainable Value Creation) ซึ่งถูกออกแบบให้วนซ้ำเป็น 3 รอบการพัฒนา โดยแต่ละรอบยกระดับสมรรถนะจากพื้นฐาน → ขยาย → เชี่ยวชาญ ผ่าน Feedback Loop ที่นำผลลัพธ์ SDGs กลับไปปรับปรุงวิสัยทัศน์ในรอบถัดไป โดยมีกลไกขับเคลื่อนสู่ความสำเร็จ ได้แก่ ระบบพี่เลี้ยง (Mentoring System) ระบบนิเวศความร่วมมือ (Networking & Ecosystem) ระบบประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) และกรอบการสะท้อนคิดเชิงระบบ (Reflective Practice Framework)

EDIT Model

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของนักศึกษาวิชาชีพครูเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
Model for Developing Entrepreneurial Leadership of Teacher Professional Students for Sustainable Development

ผู้นำครูรุ่นใหม่ คิดเชิงนวัตกรรม ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง สร้างคุณค่า สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน
"Innovative Teacher Leaders Driving Change, Creating Value for Sustainable Development"

ภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของนักศึกษาวิชาชีพครู
เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน EDIT Model

ผลประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของนักศึกษาวิชาชีพครูเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 องค์ประกอบหลัก EDIT Model (Core Components) อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$, S.D. = 0.43) รองลงมา คือ ส่วนที่ 2 กระบวนการ EDIT Model (Process) อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.78$, S.D. = 0.46) และส่วนที่ 3 มาตรฐานการประเมิน (Evaluation Standards) อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.56) ตามลำดับ และการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.75$, S.D. = 0.49)

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบัน และความต้องการในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของ นักศึกษาวิชาชีพครูเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่า สภาพปัจจุบันของการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการในหลักสูตรวิชาชีพครูยังคงอยู่ในระยะเริ่มต้นและขาดกระบวนการที่เป็นระบบ โดยส่วนใหญ่ยังเผชิญความเข้าใจผิดว่าการเป็นผู้ประกอบการจำกัดอยู่เพียงภาคธุรกิจและการตลาด ส่งผลให้ขาดกลไกการบูรณาการเข้ากับการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับแนวคิดของ Bagheri & Pihie (2011) และ Renko et al. (2015) ที่เน้นย้ำว่าการพัฒนาสมรรถนะนี้ต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ ไม่ควรมองเป็นกิจกรรมแยกส่วน นอกจากนี้ Kuratko (2007) และ Seikkula-Leino et al. (2012) ได้ยืนยันร่วมกันว่า ภาวะผู้นำสมัยใหม่สำหรับครูจำเป็นต้องผสมผสานความสามารถด้านการสร้างนวัตกรรม การบริหารการเปลี่ยนแปลง และการพัฒนาที่ยั่งยืนเข้าด้วยกันอย่างแท้จริง

ความต้องการในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการที่ผู้เชี่ยวชาญระบุว่าครอบคลุม 4 มิติหลักตามโครงสร้าง EDIT Model นั้น มีความสอดคล้องกับกรอบการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (ESD) ของ UNESCO (2021) แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2566–2580) และนโยบายกระทรวง อว. ที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างทักษะแห่งอนาคต โดยเฉพาะด้านการเป็นผู้ประกอบการและทักษะดิจิทัลให้แก่ นักศึกษาวิชาชีพครู อย่างไรก็ตาม ปัจจัยท้าทายสำคัญคือ อาจารย์ผู้สอนยังขาดทักษะในการส่งเสริมสมรรถนะดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Fayolle and Liñán (2014) ที่ระบุว่าประสิทธิผลของการยกระดับภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการ ขึ้นอยู่กับความสามารถของอาจารย์ในการออกแบบการเรียนรู้เชิงบูรณาการ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องเร่งพัฒนาศักยภาพอาจารย์ผู้สอนอย่างต่อเนื่องผ่านการฝึกอบรมและกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)

2. องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของนักศึกษาวิชาชีพครูเพื่อการพัฒนา ที่ยั่งยืน พบว่า ภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของนักศึกษาวิชาชีพครูประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลักตามโครงสร้าง EDIT Model มีความสอดคล้องกับแนวคิดและงานวิจัย ดังนี้

การที่ภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการ (E) ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การสร้างวิสัยทัศน์ การมุ่งเน้นโอกาส การสร้างนวัตกรรม การยอมรับความเสี่ยง และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Renko et al. (2015), Gupta et al. (2004) และ อิทธิรา ทรงกิตติพิศาล (2563) ที่ยืนยันว่าคุณลักษณะด้านวิสัยทัศน์ การแสวงหาโอกาสใหม่ การกล้าเสี่ยง และการพัฒนานวัตกรรม คือสมรรถนะแกนหลักสำคัญของผู้นำเชิงผู้ประกอบการ

การบูรณาการการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล (D) เป็นการบูรณาการเทคโนโลยีร่วมกับการปรับเปลี่ยนกรอบความคิด วัฒนธรรมองค์กร และกระบวนการทำงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Vial (2019) และ Westerman et al. (2014) ที่ระบุว่าความสำเร็จในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องมี

วิสัยทัศน์ดิจิทัลที่ชัดเจน ทักษะที่เพียงพอ และวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง ซึ่งถือเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของผู้นำเชิงผู้ประกอบการยุคใหม่

การที่การคิดเชิงออกแบบเชิงนวัตกรรม (I) ถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนานวัตกรรมผ่านกระบวนการที่ยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลาง (Human-centered Design) ตั้งแต่การทำความเข้าใจผู้ใช้ การระดมความคิด การสร้างต้นแบบ และการทดสอบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Brown (2009), IDEO (2014) และงานวิจัยของ มะยูริย์ พิทยาเสนีย์ (2564) ที่พบว่าการใช้การคิดเชิงออกแบบช่วยเสริมสร้างความเป็นนวัตกรรมแก่นักศึกษาวิชาชีพครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การบูรณาการเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (T) เน้นการเชื่อมโยงภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการเข้ากับความรู้ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมในระยะยาว สอดคล้องกับ UNESCO (2021) ที่กำหนดให้การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (ESD) เป็นแกนหลักของระบบการศึกษา โดยมุ่งเน้นสร้างผู้นำที่คำนึงถึงผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างรอบด้าน นอกเหนือจากมิติทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว

3. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของนักศึกษาวิชาชีพครูเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน EDIT Model พบว่า EDIT Model มีความเหมาะสมสำหรับการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการของนักศึกษาวิชาชีพครูเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น ดังนี้

กระบวนการพัฒนา 5 ขั้นตอนของ EDIT Model สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning Theory) ของ Kolb (1984) ที่เน้นวงจรการเรียนรู้ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม (Concrete Experience) การสังเกตและสะท้อน (Reflective Observation) การสรุปเป็นแนวคิด (Abstract Conceptualization) และการทดลองปฏิบัติ (Active Experimentation) โดย EDIT Model ได้บูรณาการวงจรการเรียนรู้ไว้ในกระบวนการพัฒนาอย่างครบถ้วน

ลักษณะเด่นของ EDIT Model คือ กระบวนการพัฒนาแบบ Integrated Spiral Model ที่ออกแบบให้ 4 ขั้นตอนทำงานเป็นวงเกลียววนซ้ำ 3 รอบ โดยผลลัพธ์ขั้นตอนที่ 4 ป้อนกลับผ่าน Feedback Loop ไปปรับ Mindset ของรอบถัดไปอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ ผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญยืนยัน อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ Gibb (1993) ที่เน้นว่าการพัฒนาผู้นำเชิงผู้ประกอบการที่มีประสิทธิภาพต้องสร้าง "วัฒนธรรมการเรียนรู้" แบบสะสมประสบการณ์จากการปฏิบัติจริงในบริบทที่ซับซ้อนขึ้น ไม่ใช่การฝึกอบรมครั้งเดียวจบ

EDIT Model มีความสอดคล้องกับทฤษฎีการศึกษาและวัฒนธรรมเชิงผู้ประกอบการ (Enterprise Education and Culture Theory) ที่เน้นการบูรณาการ 3 มิติ ได้แก่ วัตถุประสงค์การศึกษา มิติทางวัฒนธรรม และการประยุกต์ใช้ในการขับเคลื่อน รูปแบบ EDIT Model ได้บูรณาการทั้ง 3 มิติดังกล่าวอย่างครบถ้วน โดยมุ่งสร้างผู้นำที่มีทั้งความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่เอื้อต่อการเป็นผู้นำเชิงผู้ประกอบการในยุคดิจิทัล

EDIT Model ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญ จากสถาบันการศึกษา ในส่วนกลางและภูมิภาค แสดงให้เห็นถึงความเป็นสากลและความสามารถในการนำไป ประยุกต์ใช้ในบริบทที่หลากหลายของสถาบันการศึกษาไทย สอดคล้อง กับงานวิจัยของ Neck and Corbett (2018) ที่เห็นว่า รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการที่ดีต้องมีความ ยืดหยุ่นและ สามารถปรับให้เหมาะสมกับบริบทขององค์กรที่แตกต่างกัน

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 ขั้นตอนการพัฒนานักศึกษาวิชาชีพครูตามแนวคิด EDIT Model

หมายเหตุ: ภาพนี้สร้างขึ้นโดยใช้ NotebookLM เมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2569 จากคำสั่ง (Prompt): EDIT Model: ปันครูพันธุ์ใหม่ หัวใจผู้ประกอบการนวัตกรรม การบูรณาการจิต วิญญาณครูเข้ากับความคิดผู้ประกอบการผ่าน 4 หลักการพื้นฐาน (Mindset, Skillset & Process, Value) และเส้นทางพัฒนา 4 ขั้นตอน (Spiral Alignment)

ขั้นตอนการพัฒนาครูออกแบบผ่านการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) 4 ขั้นตอน คือ 1. การปรับจูน Mindset และวิสัยทัศน์ (Visionary Awakening) 2. การเสริมสร้างทักษะเครื่องมือ (Skill Empowerment) 3. การสร้างนวัตกรรมในพื้นที่ปลอดภัย (Action Learning) และ 4. การสร้างคุณค่าสู่ความยั่งยืน (Sustainable Value Creation) ที่เชื่อมโยงเป็นเกลียววนซ้ำ (Spiral Progression) จำนวน 3 รอบ คือ นักศึกษาจะต้องผ่านการ พัฒนา รอบที่ 1 ระดับพื้นฐาน → รอบที่ 2 ระดับขยาย → รอบที่ 3 ระดับเชี่ยวชาญ ผ่าน กลไก 2 ประการ คือ 1) Feedback Loop: ผลลัพธ์จากการสร้างคุณค่าสู่ความยั่งยืน จะถูกนำ กลับมาสะท้อนคิด เพื่อปรับกรอบความคิด และวิสัยทัศน์ของผู้เรียน ก่อนเข้าสู่รอบการพัฒนา

ถัดไป และ 2) Higher-order Reflection: Learning Journal และ Critical Incident Analysis
สร้างการเปลี่ยนแปลง Frame of Reference

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยที่พบว่า หลักสูตรวิชาชีพครูยังขาดการบูรณาการภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการอย่างเป็นระบบ จึงเสนอข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สถาบันการศึกษาที่ผลิตครูควรบูรณาการแนวคิดภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการ (Entrepreneurial Leadership) เข้าสู่หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต/ครุศาสตรบัณฑิต อย่างเป็นระบบตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 โดยใช้ EDIT Model เป็นกรอบในการออกแบบผลลัพธ์การเรียนรู้ มิใช่จัดเป็นเพียงรายวิชาเลือกเดียว

2. หน่วยงานระดับนโยบาย เช่น กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และคุรุสภา ควรกำหนดสมรรถนะภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการและ ความเป็นพลเมือง เพื่อความยั่งยืน ไว้ในมาตรฐานวิชาชีพครู เพื่อให้เป็นทิศทางร่วมในการผลิต และพัฒนาครูของสถาบันผลิตครูเป็นมาตรฐานเดียวกัน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ผู้บริหารคณะและอาจารย์ผู้สอนควรนำกระบวนการพัฒนา 4 ขั้นตอนของ EDIT Model (Visionary Awakening – Skill Empowerment – Action Learning – Sustainable Value Creation) ไปออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเน้นการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ การคิดเชิงออกแบบ และการเรียนรู้ผ่านโครงงาน (Project-based Learning)

2. ควรพัฒนาระบบพี่เลี้ยง (Mentorship Program) ที่ประกอบด้วยครูต้นแบบผู้ประกอบการด้านการศึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษารวมทั้งปรับระบบการประเมินให้เป็นการประเมิน ตามสภาพจริง ผ่านแฟ้มสะสมงาน (Portfolio) โครงงานนวัตกรรม และการประเมินผลกระทบทางสังคม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) เพื่อทดสอบประสิทธิผล ของ EDIT Model ในสถานการณ์จริง โดยเปรียบเทียบผลการพัฒนา ภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการ ระหว่างกลุ่มที่ได้รับการพัฒนาตาม EDIT Model กับกลุ่มควบคุมที่ได้รับ การพัฒนาตามรูปแบบปกติ เพื่อยืนยันความมีประสิทธิภาพของรูปแบบ

2. ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาเครื่องมือวัดภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู ที่มีความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นสูง (High Validity and Reliability Assessment)

Tools) เพื่อใช้ในการวัดและประเมินผลการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการอย่างเป็นระบบในระดับประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- นริศรา ทองยศ. (2564). รูปแบบการพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการใหม่สำหรับวิทยาลัยอาชีวศึกษา (คุณิพนธ์ปริญญาคุณิพนธ์บัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- มนตา ตุ้ยเมธาการ และกัมปนาท บริบูรณ์. (2561). การพัฒนาภาวะผู้นำครูของนิสิตการศึกษาบัณฑิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒโดยใช้โปรแกรมการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 12(1), 133-141.
- มะยุรีย พิทยาเสนีย. (2564). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมของนักศึกษาครู (คุณิพนธ์ปริญญาคุณิพนธ์บัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและการสื่อสารการศึกษา). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). *เอกสารประกอบการบรรยาย ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เดือนกรกฎาคม 2566*. สืบค้น 2 มีนาคม 2568, จาก <http://nscr.nesdc.go.th/ppt/presentation-document/>
- อิฐฐิรา ทรงกิตติพิศาล. (2563). กลยุทธ์การบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดสมรรถนะภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการ (คุณิพนธ์ปริญญาคุณิพนธ์บัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Bagheri, A., & Pihie, Z. A. L. (2011). Entrepreneurial leadership: Towards a model for learning and development. *Human Resource Development International*, 14(4), 447–463.
- Brown, T. (2009). *Change by design: How design thinking transforms organizations and inspires innovation*. New York: Harper Business.
- Chen, M.-H. (2007). Entrepreneurial leadership and new ventures: Creativity in entrepreneurial teams. *Creativity and Innovation Management*, 16(3), 239–249.
- Fayolle, A., & Liñán, F. (2014). The future of research on entrepreneurial intentions. *Journal of Business Research*, 67(5), 663–666.

- Gibb, A. A. (1993). The enterprise culture and education: Understanding enterprise education and its links with small business, entrepreneurship and wider educational goals. *International Small Business Journal*, 11(3), 11–34.
- Gupta, V., MacMillan, I. C., & Surie, G. (2004). Entrepreneurial leadership: Developing and measuring a cross-cultural construct. *Journal of Business Venturing*, 19(2), 241–260.
- IDEO. (2014). *Design thinking for educators* (2nd ed.). Retrieved January 9, 2026, from https://f.hubspotusercontent30.net/hubfs/6474038/Design%20for%20Learnin/IDEO_DTEdu_v2_toolkit+workbook.pdf.
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Retrieved January 12, 2026, from <http://academic.regis.edu/ed205/Kolb.pdf>.
- Kuratko, D. F. (2007). Entrepreneurial leadership in the 21st century. *Journal of Leadership & Organizational Studies*, 13(4), 1–11.
- Renko, M., El Tarabishy, A., Carsrud, A., & Brännback, M. (2015). Understanding and measuring entrepreneurial leadership style. *Journal of Small Business Management*, 53(1), 54–74.
- Seikkula-Leino, J., Ruskovaara, E., Hannula, H., & Saarivirta, T. (2012). Facing the Changing Demands of Europe: Integrating Entrepreneurship Education in Finnish Teacher Training Curricula. *European Educational Research Journal*, 11(3), 382–399.
- UNESCO. (2021). *Education for sustainable development: A roadmap*. Retrieved January 12, 2026, from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374802.locale=en>.
- Vial, G. (2019). Understanding digital transformation: A review and a research agenda. *The Journal of Strategic Information Systems*, 28(2), 118–144.
- Westerman, G., Bonnet, D., & McAfee, A. (2014). *Leading digital: Turning technology into business transformation*. Boston: Harvard Business Press.